AZ ISKOLAKEZDÉS ÉS SZERHASZNÁLAT ÖSSZEFÜGGÉSEI

DR. ZACHER GÁBOR

Jön az iskolakezdés, sok fiatal kezdi meg középiskolai/ főiskolai tanulmányait és kerül új közösségbe. Ez együtt jár a beilleszkedésre való törekvéssel és a nagyobb szabadság megtapasztalásával. Mind a kettő magával hozhatja a kábítószer-fogyasztás veszélyét. Ön szerint valóban van összefüggés?

Abból a szempontból lehet, hogy azoknak a fiataloknak, akik kisebb településről nagyvárosba, vagy akár Budapestre költöznek, kinyílik a világ. A 20-25 ezres kisvárosokban általában mindenki mindenkit ismer, így a fiatal is szem előtt van és legtöbbször korlátozottak a szórakozási lehetőségek is. A védett közegből megérkezve a nagyváros fényei elvakíthatják őket, több a lehetőség, pezsgőbb az éjszakai élet is.
Természetesen közrejátszhat náluk az is, hogy mennyire akarnak megfelelni egy-egy új társaságnak. Kérdés, hogy felveszik-e a többiek szokásait, alkalmazkodnak-e az ő szokásrendjükhöz, vagy megmaradnak a saját hozott értékrendjükben.
Az biztos, hogy a felsőfokú tanulmányaikat megkezdők – akik jellemzően valóban nagyobb városba kerülnek vidékről (Pécs, Szeged, Debrecen, Szombathely, Budapest) – már felnőttként érkeznek ebbe a közegbe, ahol a bulihangulat sokkal inkább jelen van, mint a középiskolákban, illetve a kollégiumok

szabályrendszere is jóval lazább, lényegében bármi megtörténhet, minden csak rajtuk múlik.
A középiskolások jellemzően még otthon laknak, ha viszont mégsem, akkor az ő kollégiumaik még jóval szigorúbb keretrendszerrel működnek, mint a főiskolaiak. Általában délután van két óra kimenőjük, de jobban felügyelik őket.

A fiatalok egy része albérletbe/saját, másik része kollégiumba kerül. Tapasztalatai alapján van különbség a két csoport szórakozási „kultúrája" között?

Szerintem nem lehet ennyire differenciálni. Ne gondolkozzunk skatulyákban. Lehet, hogy egy albérletben élő fiatalnak magának kell kitermelnie a bérleti díjat, így munkát vállal az iskola mellett és nem lesz annyi ideje, vagy energiája a bulizásra. Másoknak a szülők fizetik a lakbért, vagy ha megtehetik, vesznek a gyereknek egy lakást. A kollégiumban is lehet felelősségteljesen jelen lenni. Én nem tennék különbséget köztük.

Mit javasolna a fiataloknak a nemet mondással kapcsolatban - hogyan tudnák a társaság részeként megmaradva elkerülni a drogfogyasztást?

Az az igazság, hogy a valódi kérdés az, hogy a fiatal milyen értékrendet és kereteket hozott otthonról és azokat mennyire érzi a sajátjának, azokhoz mennyire ragaszkodik. Ha ezek ellentétesek az adott csapat viselkedésével, normáival, akkor lehullik attól a társaságtól és a világ nem fog összedőlni.
Jellemzően egyébként a saját érdeklődésüknek megfelelő társaságot választanak. Akik nagyon kíváncsiak a nagyvárosi életre, azok laza keretrendszerű társaságot keresnek maguknak, ahol nyitottak a szerhasználatra, de akik eddig se nagyon érdeklődtek ezek iránt, azok máshova fognak csatlakozni.
Én úgy gondolom, hogy nem szabad túlfetisizálni a kábítószer-helyzetet, mert az nem ritkán egy túlpolitizált kérdés. A magyarországi Büntető törvénykönyv szempontjából hazánk

szabályozása a legszigorúbb az Unióban. Én a felvilágosítás híve vagyok, nem a büntetésé. Azt látom, hogy a kínálatcsökkentésre rengeteg pénz megy el – a rendőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás kábítószerrel kapcsolatos munkájának finanszírozására, míg a keresletcsökkentés – felvilágosítás, prevenció – nincs kellőképp megtámogatva. Persze nem gondolom, hogyha valaki behoz az országba 20 000 darab ecstasyt, vagy üzletszerűen kábítószert terjeszt, nagy mennyiségben, az ne kapjon börtönt.
Én elővenném bizonyos szerek orvos-szakmai bevezetésének kérdését – le vagyunk maradva ebben a témában, még volt szocialista országoktól is. A morfium és ketamin alkalmazásának fontossága gyógyászatban nem kérdéses, pedig ezek is pszichoaktív szerek.

Jól értem, hogy annak ellenére, hogy abszolút a rekreációs droghasználat ellen teszi le a voksát, annak veszélyei miatt, mégis szorgalmazná, hogy egy liberálisabb irányába mozduljon el a szabályozás? Tehát Ön abszolút bízik a megelőzés hatékonyságában. Milyennek képzeli el a jó prevenciót?

Én az elrettentésnek sosem voltam híve. Ne arról szóljon a dolog, hogy ha fogyasztasz: meghalsz, vagy börtönbe kerülsz. Hanem próbáljunk meg kialakítani bennük egy olyan értékrendet – ami nekem már régóta a vesszőparipám – hogy merjenek jó döntéseket hozni. Ne úgy álljunk a kérdéshez, hogy ha már egyszer kipróbálták a drogokat, akkor onnantól kezdve elindultak a lejtőn, mert ez nem így van. Támogassuk őket abban, hogy tudjanak bizonyos helyzetekben jó döntéseket hozni. Ez elsősorban egy otthonról hozott értékrendtől, az iskolai-, vagy a baráti társaságtól függ, de befolyásolja a személyiségüket egy sportkörhöz, vagy egy egyházhoz való tartozás is. Egy szülő legfontosabb feladata, annak a “puttonynak” a megtöltése, ami ott van a hátukon és folyamatosan hatással van a döntéseikre.

Napjaink helyzete nem könnyíti meg a dolgukat, lásd koronavírus, háború, hihetetlen infláció, nagyon bizonytalan értékelése az országnak az unió szempontjából, a mindent elsöprő tömegkommunikáció, ami az esetek többségében nem az igazságról szól, hanem egyfajta érdekkommunikációt jelent.
Nem egy jó világot élünk most. A mai kor nem éppen arra ösztökéli a fiatalokat, hogy próbáljanak meg hosszú távon tervezni Magyarországon, hanem arra, hogy éljenek a mának. Carpe diem, aztán majd lesz valami. ,,Minek spóroljak az életemmel" - mondhatják - mivel folyton ott lebeg a lehetőség, hogy holnap utoléri őket a háború. Ez az érzés már régóta nem volt benne az emberekben.

Hogyan tudja a szerhasználattal kapcsolatos új helyzeteket egy szülő jól kezelni? Mire kell nekik odafigyelni?

Az a baj, hogy erre a szülők alapvetően nincsenek felkészítve, illetve annak a valószínűsége, hogy a gyerek beállva jön haza az elég kicsinyke, mert valószínűleg akkor nem fog hazajönni, csak reggel, vagy másnap. Valószínű, hogy a szülő nem is fog erről semmit sem tudni. Én azt gondolom, hogy a leggyakoribb szülői magatartás a büntetés szokott lenni, ami igazándiból szerintem nem egy jó dolog. Jóval inkább egy olyanfajta kommunikáció kellene, hogy ,,oké fiam, mit adott neked ez az egész történet?" Persze nem kell örülni neki, hogy ő kipróbált, vagy használt valamit, de ez nem azt jelenti, hogy akkor holnaptól ő már gyakorlatilag ezt az utat fogja járni. Csak mivel a szülő alapvetően ilyenkor pánikba esik, nem nagyon fog tudni megfelelően reagálni. Szerintem az is fontos szempont, hogy ahogy megyünk előre az időben, a most szülővé váló harmincasok már olyan rendszerben szocializálódtak, amikor az, hogy egy spanglit elszívtak középiskolában vagy főiskolán kipróbáltak egyéb mást, nem volt ördögtől való. Innentől kezdve ez a korosztály ezt teljesen másképp fogja tudni kezelni, mint az a szülői generáció, akik a rendszerváltás előtt szocializálódtak, mint például én, a magam 62 évével, akinek se módja nem volt, se lehetősége arra, hogy ezeket a dolgokat

kipróbálja. Innentől kezdve egyre kevésbé lesz gond a generációk közötti kommunikáció, mert a szülő esetleg saját tapasztalatából tud meríteni és el tudja mondani, hogy „Fiam, hát az az igazság, hogy én is kipróbáltam annak idején, de nem ragadtam bele és nem dőlt össze ettől a világ”. Úgyhogy én azt gondolom, hogy egyre kevésbé lesz gond és ezért egyre jobban fogják tudni kezelni ezt a szülők, hiszen elég, ha csak saját maguk egyetemista, középiskolás, kezdő fiatal korára gondolnak.

Ha a tanárok észreveszik, hogy az osztályközösségben jelen van a szerfogyasztás, mi lenne részükről a jó reakció?

Én azt gondolom, hogy le kell ülni az osztállyal beszélni, semmiképp sem továbbvinni, mindenféle komoly eljárásokat indítani, mint például egy rendőrségi ügy. Az így jelentem, úgy jelentem című történet nem jó. Ez alapvetően kommunikáció kérdése megint csak. Le kell ülni és megbeszélni az osztállyal, hogy igen, tudunk róla, hogy van. Ez nem egy olyan beszélgetés, ami arról szól, hogy akkor most elő a bűnösökkel. Talán ezt egy fiatal tanár meg tudja tenni, de kevésbé mondjuk egy nyugdíj előtt álló. Erre viszont nem lehet őket felkészíteni az a baj, mert amúgy egy idősebb, tök jó matek, vagy fizika tanárnak elmondani azt, hogy most egy ilyen szituációban ehhez így vagy úgy állj hozzá az nem biztos, hogy elég. Saját magát nem fogja tudni meghazudtolni.

Ön szerint kell szólni a szülőknek, ha ez csak az iskolában derült ki?

Én azt gondolom, hogy nem. Ne arról szóljon, hogy akkor most szólunk a szülőknek, hanem arról, hogy ezt az ügyet megpróbálják az osztályon belül rendezni. Ha így nem sikerül, akkor a tantestület elé kell vinni és azon belül megpróbálni közösen orvosolni. Ha viszont egy nagyon kirívó történet van benne és van egy személy, aki viszi a rossz felé a gyerekeket, ott kell a szülőket beavatni.

Mindent egybevetve nagyon fontos, hogy a gyerekek és a tanárok között jó, bizalmi kapcsolat legyen. Mert ez nem arról szól, hogy most akiről kiderül, hogy drogozott, az igazgatói intőt kap, hanem teljesen normálisan lehetne kezelni ezt a helyzetet.

Hogyan tudnának a kortársak krízishelyzetben egymás támaszai lenni? Mit kell tenniük, ha valaki közülük rosszul lesz a kábítószertől, vagy belecsúszik egy függőségbe?

Véleményem szerint a fiataloknál a függőség kialakulása – most ezt középiskolásokra értem – az még nem nagyon szokott megjelenni. Ha viszont mégis, akkor úgy gondolom, hogy egy valamit történhet: nem cinkosként benne lenni ebben a dologban, hanem barátként, segítőként a függő elé tárni, hogy milyen lehetőségek lennének arra, hogy ő ezen változtasson. Egy ilyenfajta segítséget megadni. Ha viszont rosszul lesz valaki a kábítószertől, egyetlen egy megoldás van: az egészségügyi ellátórendszerhez fordulni, azaz mentőt hívni. Attól nem kell félni, hogy ez kiderül, hiszen pontosan tudjuk azt, hogy nem lehet szólni a rendőrségnek, hiszen azzal a mentős törvényt sért.

A mentősök értesítik a szülőket, ha a gyermeküket ellátják?

Nem. Ha 18 év alatti és kórházba kerül, akkor a kórháznak muszáj, mert a gyerek egyedül nem jöhet el a kórházból. De csak ebben az esetben. Ha 18 év feletti, akkor szintén nem értesítik a szülőket, mivel ekkor már felnőttként kell őt kezelni.

Helyszíni ellátás során mindennek akkor nem is kell kiderülnie?

Persze, akkor nem kell szólnunk senkinek, szóval nem értesülnek róla a szülők, hogy a gyerek ellátásban részesült.

Az új őrület az Elfbar, amiről már Ön is nyilatkozott. Mi lenne az a nagyon rövid, velős pár mondat, amit a fiataloknak ajánlana, hogy jól érveljenek egymás közt a „nemhasználat” mellett?

Az a baj, hogy nem nagyon vannak ilyen mondatok. Az a gáz ebben az egészben, hogy divat. Nem leszel tőle büdös, mint egy hagyományos cigitől és egyébként szerintem már tudjuk, hogy mi van benne. Bennem kérdés, hogy miért nem merjük leírni, hogy itt van az Elfbar – vagy az egyéb hasonló elven működő eszközök – és ebben ez van, az van, amaz van, ezeknek ilyen és amolyan jellegű hatásai lehetnek tartós használat esetén.

Ha veszünk egy Y tengelyt, aminek a null pontja a nem dohányzom és a másik végpontja az elszívok napi két doboz Munkást, – ami ma már nincsen, de mondhatunk helyette valami mai, nagyon erős cigarettát – akkor az Elfbar valahol becsléseim szerint az egyharmadnál helyezkedik el. Ez annyit jelent, hogy ártalmas, de kevésbé ártalmas, mint a cigaretta. De cigarettázni talán ma már egyre kevésbé divat. Az Elfbarban az a legrosszabb, hogy jó. Innentől kezdve nagyon nehéz ezek ellen bármit csinálni. Persze lehet mondani, hogy a tüdőnek árt, polietilén-glikol van benne, nikotin, ami addikciót okoz, növényi glicerinek és így tovább. (Sőt most már vannak THC-s Elfbarok is – a Sziget fesztiválon mutatta egy fiú a telefonján, hogy ezek olyan 100 euróba kerülnek.) Úgyhogy igazából nem nagyon tudunk ezzel kapcsolatban jól érvelni.

Szintén nagyon terjed kamaszkörökben a snüssz. Miért nem érdemes erre rákapni? Milyen veszélyeket rejthet? A gyerekek általában azt tudják csak róla, hogy a tüdőt nem károsítja...

Tagadhatatlan, hogy a tüdőt nem károsítja, ez egy pillanatig nem kétséges. Viszont nikotin van benne, a nikotin addikciót okoz. Ugye ezt fel kell tolni a felsőajak áthajlási redőjébe és ott szívódik fel. Baromi nagyot üt, gyönyörű szépen tönkreteszi a nyálkahártyát, a fogakat, függőséget okoz és olyan büdös lesz

tőle az ember szája, hogy az valami rettenet, szép barnát fog tulajdonképpen köpni. Ezek esetenként, mondjuk egy párkapcsolat kezdeti szakaszában nem éppen a legelőnyösebb tulajdonságok.
Persze lehetne olyannal is riogatni, hogy szájrák, ami igaz, de én azt gondolom, hogy itt maga a viszonylag gyorsan kialakuló addikció a probléma. A nikotin pedig az egyik legjelentősebb addikció az ember életében.

Van-e általános üzenet, vagy mottó, amit zárásképpen szeretne a kábítószer-fogyasztással kapcsolatban megosztani olvasóinkkal?

Talán az, hogy napjaink szerviszonyaiban körülbelül 1100 féle szer van kint a piacon, így a drogozás egy oroszrulett.

Pontosan ezért mondom, hogy „kábítószer-használat egyenlő nulla milligramm” – Ettől még soha senkinek baja nem történt. Mert minden, ami több, mint nulla milligramm, az veszélyes, mivel nem tudjuk mi van abban a porban, abban a tablettában, vagy abban a cigiben. Ezek gyakorlatilag potenciálisan rengeteg mindent magukban rejthetnek, és senki nem fogja a pontos összetevőket nekünk felsorolni. Ez a gáz az egészben.